

FONDAREA ARHIVEI DE FOLCLOR A MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI. CONTEXT ISTORIC ȘI CONTINUITATE

Adina HULUBAȘ*

Abstract

The article presents the history of investigations on traditional culture in an institutionalized form in the 19th century and discusses the founding of The Romanian Academy as a great achievement for the preservation of folklore. Hence, when Professor Ion H. Ciubotaru established The Folklore Archive of Moldova and Bukovina he was able to use the important experience of other national and international archives and brought his contributions to the field. 300,000 documents and a long series of published work reinforce the importance of The Romanian Academy influence on the scientific development of folklore, a century and a half after its establishing.

Keywords: The Romanian Academy, folklore, The Folklore Archive of Moldova and Bukovina, fieldwork, ethnographic documents.

Cuvinte-cheie: Academia Română, folclor, Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei, anchete de teren, documente etno-folclorice.

Atenția programatică îndreptată înspre cultura tradițională și eforturile de culegere pentru arhivare a documentelor etnofolclorice are o istorie ce se apropie abia de două veacuri. Societatea Literară Finlandeză a fost înființată în anul 1830 cu scopul de a consolida limba și identitatea națională prin punerea în valoare a creațiilor poetice. „Literatura nescrisă”, cum erau atunci numite textele populare, a constituit sursa de inspirație și de instruire pentru autorii culti.

În acest sens, Elias Lönnrot și Eero Salmelainen, doi folcloriști *avant la lettre*, au adunat și pus în circulație repere fundamentale la nivel artistic: epopeea *Kalevala* (în anii 1835 și 1849) și *Kanteletar* (1840) au fost culese și publicate de către primul filolog, în timp ce Salmelainen a adunat într-o antologie povești și basme (1860), acest corpus de texte influențând generații succesive de prozatori.

„Literatură populară” sau „antichități populare” era denumită cultura tradițională în întregul ei și în Regatul Unit al Marii Britanii.

* Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, Iași – România.

Inadecvarea terminologică l-a determinat în anul 1846 pe scriitorul William John Thoms să compună prin alăturare (ulterior cuvintele se vor contopi) un nou nume pentru acest domeniu antropologic: „*Folk-Lore* – the Lore of the People”¹ (învățătura poporului). Thoms îndemna atunci la adunarea literaturii populare după modelul fraților Grimm, care publicaseră încă din anul 1812 o colecție de basme, remarcând asemănările structurale dintre mitologia germanică și cea prezentă în insulele engleze.

Odată cu creșterea preciziei terminologice s-a resimțit nevoia ca elementele de folclor să fie „culese și conservate într-o arhivă națională”². Cadrul instituțional în care acest lucru s-ar fi putut produce avea să apară în spațiul britanic abia după trei decenii, când va fi întemeiată Societatea de Folclor de la Londra (1878), avându-l, desigur, pe Thoms ca prim director și totodată mentor pentru găsirea direcției și rolului jucat de noua instituție.

În Finlanda, pe de altă parte, o arhivă ca instituție de cercetare fusese creată încă din anul 1934, după moartea celui dintâi profesor de „folcloristică”, la Universitatea din Helsinki, Kaarle Krohn, președinte al Societății Literare și coordonator al voluminoasei serii științifice dedicată epopeii *Kalevala*. Primul director al arhivei avea să ajute atunci la strângerea materialului documentar prin lansarea unei competiții naționale ce viza narațiunile populare. Acest procedeu de mobilizare a colaboratorilor va fi folosit câteva decenii mai târziu și în România, sub auspiciile Academiei Române.

Academia Română și interesul științific pentru valorificarea culturii tradiționale

La vremea în care vestita Societate de Folclor londoneză abia se forma și analiza metodologia necesară în demersurile științifice, (prin „delimitarea corpurilor de lucrările analitice, interpretative”³), la noi trecuse deja mai mult de un deceniu de la înființarea unui for cultural-științific, cu o denumire similară instituției finlandeze, e vorba de Societatea Literară Română (legiferată prin Decretul Locotenenței

¹ „The Athenaeum”. Journal of Literature, Science and the Fine Arts, London, nr. 982, 12 august 1846, p. 862.

² Gillian Bennett, *The Thomsian Heritage in the Folklore Society (London)*, în „Journal of Folklore Research”, Bloomington (United States), vol. 33, 1996, nr. 3, p. 212.

³ *Ibidem*, p. 213.

Domnești din data de 1 aprilie 1866). Recurența trimiterii la domeniul creațiilor lingvistice se datorează, pe de o parte, fazei de început a definirii domeniilor științifice, iar, pe de altă parte, conotațiilor identitare pe care trebuiau să le poarte investigările culturii naționale la acea oră.

Devenită după un an Societatea Academică Română și din 1879 Academia Română, instituția națională avea ca scopuri „«misiunea specială» de a stabili ortografia, de a realiza Gramatica și Dicționarul limbii române”⁴. Cu toate acestea, strânsa legătură între spiritualitatea și identitatea (inclusiv lingvistică) a unui popor și cultura lui tradițională a făcut ca folclorul să devină repede „una din constantele caracteristice”⁵ ale activității științifice patronate de Academia Română.

Acest fapt a fost impus de presiunea exercitată de numărul mare de manuscrise ce cuprindeau colecții de poezii populare sosite la Academie „începând de pe la 1880”⁶, în vederea publicării lor. Inițiativele numeroase de culegere a textelor populare pot fi percepute și ca un efect al antologiilor de balade și poezii publicate de Vasile Alecsandri în 1852 și 1866. Tot acestuia i-a revenit însă și rolul de recenzor al colecțiilor propuse, nu puține fiind lucrările respinse de academicianul moldovean, ca urmare a necesității de a pune în circulație texte „poporale”, fără intervenții culte. „Prin Alecsandri, Academia își manifesta deci, din întâii ei ani de activitate, în ce privește culegerile de literatură populară, un punct de vedere precis: sprijinirea acestor culegeri, condiționată de o severă examinare a autenticității lor”⁷.

Imposibilitatea de a delimita la acea oră aria științifică a domeniilor a făcut ca diferiți specialiști să contribuie la adunarea unor informații etnografice prețioase. „Ecouri ale interesului pentru folclor răzbat chiar în preocupările unor istorici care consideră materialele folclorice, potrivit indicației lui N. Bălcescu și a generației sale, un izvor istoric de mână întâi”⁸.

Cercetarea în sine se desfășura pe o întreață paletă de domenii, după cum reiese din *Proiectul de Regulament pentru Comisiuni și subcomisiuni de cultură regionale*, pus în discuție în anul 1873 de către

⁴ Ștefan Pascu, *Istoricul Academiei Române. 125 de ani de la înființare*, București, Editura Academiei Române, 1991, p. 54.

⁵ Ovidiu Bârlea, *Academia Română și cultura populară*, în „Revista de Etnografie și Folclor”, tom 11, 1966, nr. 5-6, p. 411.

⁶ Ion Mușlea, *Academia Română și folclorul*, în „Anuarul Arhivei de Folclor” (AAF), Cluj, I, 1932, p. 4.

⁷ *Ibidem*, p. 2.

⁸ Ovidiu Bârlea, *loc. cit.*, p. 411.

V. A. Urechia, unul din membrii fondatori. Pe lângă datele de arheologie, geografie, istorie găsite pe teren, culegătorii erau sfătuiți să urmărească și „adunarea de balade, cântece, basme, credințe populare, vorbe și «idiotisme»”, „în genere cu tot ce se referă la cultura națională română”⁹.

Așa se face că primul chestionar menit să permită o înregistrare sistematică a datelor de pe teren era subsumat arheologiei, fiind redactat de Alexandru Odobescu în anul 1871: *Cestionariu sau Izvod de întrebările la care se cere a se da răspunsuri în privința vechilor așezăminte ce se află în deosebitele comune ale Dobrogei*. Valorificarea apelurilor și chestionarelor anterioare i-au conferit acestui instrument de lucru temeinicie și a devenit repede un reper metodologic. „Toate celelalte chestionare lansate la sfârșitul secolului al XIX-lea – și în special cele al lui B. P. Hasdeu, Nicolae Densușianu și Grigore Tocilescu – au stau sub influența chestionarului odobescian”¹⁰.

Exegeții activității științifice a Academiei Române notează în unanimitate rolul covârșitor pe care l-a avut savantul Bogdan Petriceicu Hasdeu în cercetarea riguroasă a culturii tradiționale. Devenit academician în anul 1877, el va redacta imediat *Cestionariu asupra tradițiilor juridice ale poporului român*, cu 400 de întrebări, urmat după câțiva ani de *Programa pentru adunarea datelor privitoare la limba română*. Deși avea aparența unei investigații dialectologice, cel de-al doilea chestionar integra, între întrebările cu numărul 142 și 206, „tot ce se numește astăzi [...] cu vorba engleză *Folklore*”¹¹.

Volumele numeroase și deosebit de consistente adunate în urma acestor anchete indirecte încă nu ofereau sugestia înființării unei arhive pentru conservarea și valorificarea datelor culese, dar i-au determinat pe unii dintre membrii Academiei să se gândească la necesitatea de a studia monografic obiceiurile populare. Asemenea societății omologe din Finlanda, Academia Română lansa o competiție în anul 1885 pentru elaborarea unei lucrări privitoare la nunta tradițională, dar nu oricum, ci sub forma unui „studiu istorico-etnografic comparativ”: „Propunerea era, se pare, a lui Hasdeu, care o motivează în planul Academiei și care plănuia mai de mult o lucrare despre nuntă, după materialul primit de la chestionarul juridic”¹². Trei ani mai târziu și celelalte două ansambluri

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ Alexandru Dobre, *Folclorul și etnografia sub protecția Academiei Române*, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2002, p. 70.

¹¹ Apud Ovidiu Bârlea, *loc. cit.*, p. 421.

¹² *Ibidem*.

de obiceiuri din cadrul ciclului familial vor face obiectul concursului patronat de Academie, în scopul cercetării sistematice a credințelor și ceremonialurilor aferente.

Rolul marelui cărturar nu s-a limitat la susținerea obiectivelor de cercetare și recunoașterea valorii celor premiați (în special a preotului folclorist Simeon Florea Marian), ci și în organizarea propriu-zisă a lucrărilor, prin sugerarea unei secvențialități a datelor ce respecta ordinea rituală. Abia în anul 1909 avea să apară la Paris faimoasa lucrare *Les Rites de Passage*, a lui Arnold Van Gennep, și se va statua structura tripartită a obiceiurilor: separație de stadiul ontologic inițial (rituri preliminare), tranziția propriu-zisă (rituri „de prag”, liminare) și reintegrarea în noul statut (postliminar). Spiritul vizionar care a stat la baza volumelor alese de Academie face ca acestea să constituie și astăzi puncte de plecare obligatorii în orice cercetare a obiceiurilor familiale.

Deși, după evidența bibliografică a lui Ion Mușlea, numai lucrările publicate în urma concursurilor și cele adunate în seria inițiată de Ioan Bianu în anul 1908, sub denumirea *Din viața poporului român*, însumau 21.112 pagini tipărite între 1881 și 1931¹³, inițiativa fondării unei arhive de profil își are începuturile în deceniul al treilea al secolului trecut. Demersurile inițiale nu au fost însă și fructuoase.

După enunțarea necesității de a restructura materialele adunate la Academie până în anul 1920 și sugerarea unei arhive de folclor afiliată Academiei, de unde să fie ulterior publicate o enciclopedie și un atlas geografic al obiceiurilor și credințelor populare, Ovid Densusianu pornește, cu ajutorul studenților săi, într-o operațiune de transcriere a poeziilor populare publicate în diverse periodice ale vremii. În mod previzibil, amploarea unui asemenea demers și imposibilitatea susținerii materiale a resurselor umane implicate au oprit operațiunea de arhivare prin copiere a materialelor folclorice din reviste și ziare.

Ioan Bianu a avut o contribuție deosebită și în domeniul etnomuzicologiei prin crearea unui imperativ din publicarea partiturilor muzicale ce însoțeau textele literare performate în diverse contexte ceremoniale sau exclusiv sociale. Ca urmare a intervenției sale din 8 mai 1910 în cadrul Secțiunii Literare¹⁴, este publicată colecția de transcrieri a melodiilor populare concepută după cele mai înalte exigențe științifice de Béla Bartók. Dacă ne gândim că în Polonia Oskar Kolberg publicase încă

¹³ Ion Mușlea, *Bibliografia lucrărilor cu caracter folcloric și etnografic publicate de Academia Română (1877-1929)*, în AAF, II, 1933, p. 221-227.

¹⁴ Ovidiu Bârlea, *loc. cit.*, p. 429.

din anul 1842 „o primă culegere de note muzicale, dedicată folcloriștilor din prima jumătate a secolului al XIX-lea de la Wac”¹⁵, înțelegem de ce necesitatea unor progrese în acest domeniu era cu adevărat așteptată și în folclorul nostru muzical.

Două arhive au fost înființate în anii '20, lucru de o importanță capitală pentru fondarea peste două decenii a Institutului de Folclor din București: Arhiva Fonogramică a Ministerului Cultelor și Artelor, coordonată de George Breazul (1927) și Arhiva de Folklore a Societății Compozitorilor Români, ce îl avea în frunte pe Constantin Brăiloiu, membru corespondent al Academiei Române. Cele două instituții vor fuziona sub direcțiunea lui Harry Brauner în anul 1949, iar denumirea actuală, ce omagiază moștenirea științifică a reputatului etnomuzicolog Constantin Brăiloiu, este legiferată din anul 1990.

Implicarea Academiei Române în constituirea unei Arhive de Folclor s-a produs abia în anul 1930, atunci când lingvistul Sextil Pușcariu a solicitat acest lucru într-o sesiune generală. Hotărârea Secțiunii Literare din 26 mai, același an, răspundea pozitiv cererii și îl punea la conducerea Arhivei de Folclor a Academiei pe Ion Mușlea, tânărul folclorist care beneficiase de instruire de specialitate în prestigioase centre de învățământ franceze, cât și în mediul muzeal din țările nordice: „În etapa de construcție a acestui program și de căutare a unui model instituțional pe care să și-l poată asuma, Ion Mușlea a efectuat, în lunile iunie-iulie ale anului 1928 și beneficiind de sprijinul financiar al Ministerului Cultelor și Artelor, o călătorie de studii la muzeele etnografice și arhivele din centrul și nordul Europei”¹⁶.

Găzduită de sediul Muzeului Limbii Române din Cluj-Napoca, arhiva era așezată sub supravegherea academicianului Pușcariu, însă rolul acestuia nu submina autoritatea științifică a lui Ion Mușlea, ci își rezerva natura unei relații de tip mentor – discipol, similară cu cea dintre Ioan Bianu și Ion Mușlea. Tânărul director va valorifica sfaturile celor doi și va lansa un amplu demers de strângere a informațiilor de pe teren prin intermediul a 14 chestionare tematice, o rețea de colaboratori instruiți metodologic și stipendiați. În felul acesta lua naștere prima

¹⁵ I. C. Chițimia, *Folclorul românesc în perspectivă comparată*, București, Editura Minerva, 1971, p. 344.

¹⁶ Cosmina Timocea-Mocanu, „Sextil Pușcariu și Ion Mușlea în corespondență”, în *Caietele Sextil Pușcariu*, I. Actele Conferinței Internaționale „Zilele Sextil Pușcariu”. Ediția I, Cluj-Napoca, 12-13 septembrie 2013. Editori: Eugen Pavel, Nicolae Mocanu, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2015, p. 341.

instituție specializată în conservarea și valorificarea culturii tradiționale patronată de Academia Română. Bogăția documentelor acumulate de pe întreg cuprinsul țării, inclusiv din zone mai puțin cercetate, cuprindea și 407 colecții de răspunsuri din Moldova¹⁷.

Aceste informații și anchetele directe efectuate în regiunea nord-estică a României până la finele anilor '60 lăsau să se înțeleagă că ar exista „«pete albe» pe harta etno-folclorică a Moldovei (și am numi aici Valea Bașeului, Câmpia Jijiei, Valea Miletinului, o parte a Podișului Central Moldovenesc etc.)”¹⁸. Mai mult chiar, înainte de constituirea Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei și „până la lucrările lui Ion H. Ciubotaru se știa doar în linii generale că între Nordul Moldovei și Transilvania există asemănări în domeniul cântecului narativ și al liricii populare”¹⁹, negându-se prezența cântecelor ceremoniale funebre numite ale *bradului* sau ale *zorilor* în arealul moldovenesc. Toate aceste concluzii vor fi demontate de arhiva ieșeană și seria de publicații ce au fructificat rezultatele din anchetele etnografice.

Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei (AFMB)

Succintul istoric internațional și românesc al contextului în care a fost fondată Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei a avut menirea de a indica experiența acumulată de mediul academic până la acel moment, pentru a pune în evidență mai limpede contribuțiile notabile înregistrate la Iași.

Este un fapt binecunoscut în mediul academic național, și nu numai, că arhiva este sinonimă cu munca de o viață a Profesorului Ion H. Ciubotaru, fondatorul acestei importante baze de date etno-culturale. Angajarea acestuia în cadrul Centrului de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor, al Academiei Române, în aceeași zi în care se semna în 1866 decretul de înființarea a instituției (1 aprilie s.v.), pare să fi fost un indiciu al parcursului științific ulterior.

¹⁷ Ovidiu Bârlea, *loc. cit.*, p. 434.

¹⁸ Ion H. Ciubotaru, „Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei (după patruzeci de ani)”, în *Metode și instrumente de cercetare etnologică. Stadiul actual și perspectivele de valorificare*. Studii închinare savanților Ion Mușlea și Ovidiu Bârlea. Editori: Ion Cuceu și Maria Cuceu, Cluj-Napoca, Editura Fundației pentru Studii Europene, 2011, p. 216.

¹⁹ Ion Taloș, *Ion H. Ciubotaru – 65*, în „Cronica”, Iași, nr. 7-9, iunie 2005, p. 14; Silvia Ciubotaru, Ion H. Ciubotaru, *Vitralii. Pagini etnoculturale din presa anilor 1992-2012*. Procesate, adunate și ordonate de Codrin Ciubotaru și Ionuț Ciubotaru, Iași, Editura Presa Bună, 2015, p. 470.

Ca muzeograf la Muzeul Etnografic al Moldovei, Ion H. Ciubotaru a acumulat experiență profesională într-o continuare firească a copilăriei din mediul arhaic al unui sat botoșănean, ceea ce i-a modelat în chip hotărâtor perspectiva pe care a avut-o asupra investigațiilor pe teren, a arhivării și asupra decodării semnificațiilor etnologice.

Așa cum relatează ulterior etnologul ieșean, la momentul sosirii sale, în 1968, în instituția academică se lucra deja la *Dicționarul Limbii Române* (DLR) și *Atlasul Lingvistic Român pe regiuni: Moldova și Bucovina* (NALR), iar alte două lucrări se includeau la acea oră în planul de cercetare: *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900* și *Tezaurul toponimic al României: Moldova și Bucovina*. Totuși, „profilul institutului (de lingvistică, istorie literară și folclor) lăsa să se întrevadă necesitatea așezării pe făgașul potrivit a celui de al cincilea proiect, privitor la etnologie. Așa s-a înfiripat ideea alcătuirii *Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei* (AFMB)”²⁰.

Datoria înființării acestei instituții, după fondarea în 1930 a Arhivei de Folclor la Cluj-Napoca și a Institutului de Folclor din București în 1949, ce au găzduit de la început două arhive importante, era pe de o parte una ce ținea de acoperirea geografică eficientă a zonelor rurale de pe teritoriul românesc, iar pe de altă parte, de clarificare a unor aspecte etnologice trecute cu vederea până atunci.

Adunarea materialului de arhivă a început cu anchete indirecte, făcute prin intermediul unui amplu chestionar, la a cărui redactare Ion H. Ciubotaru a lucrat în taină, fiindcă avea prioritate participarea la *Dicționarul literaturii*. „Am decis să încep munca pe cont propriu, într-un soi de clandestinitate. Timpul meu liber, inclusiv perioada concediilor, era afectat, în întregime, documentării. Încercam să aflu cât mai multe lucruri, pe toate căile, despre realizările similare în domeniu. Documentarea se desfășura pe două planuri: primul viza adunarea materialului ce urma să stea la baza redactării chestionarului, iar cel de al doilea avea scopul de a înlesni înțelegerea cât mai exactă a modalităților de organizare a colecțiilor unei arhive, adică ordonarea, compartimentarea, sistematizarea și conservarea documentelor etnologice adunate. În această privință, am folosit experiența acumulată la cele două mari arhive de folclor din țară, aflate în București și în Cluj, precum și la unele din străinătate, îndeosebi din Polonia, Bulgaria și Cehoslovacia”²¹.

²⁰ Ion H. Ciubotaru, *op. cit.*, p. 208.

²¹ *Ibidem*, p. 210-211.

Rigurozitatea documentării și cunoașterea din interior a vieții tradiționale au condus la constituirea unui instrument de lucru fără precedent prin înglobarea tuturor aspectelor etnologice și prin tehnica de investigare. Demersul prospecțiunilor a fost construit în deplină cunoaștere a pârghiilor psihologice care eliberează informația sedimentată, de-a lungul timpului, în memoria ruralilor tradiționali. Astfel, întrebările sunt adeseori dublate, reformulate la distanță, cu alte întrebări înrudite intercalate între diversele forme ale aceleiași interogații. Strategia, folosită mai ales pentru verificarea autenticității declarațiilor în sondajele psihologice, provoacă amintirile culturale, dându-le în același timp răgazul necesar pentru a ieși la iveală.

Chestionarele redactate până atunci (B. P. Hasdeu, N. Densușianu, Ion Mușlea) au fost asimilate și depășite prin tehnica rafinată a anchetei indirecte, capabilă să suplinească absența specialistului. În plus, problematica urmărită anticipa abordările de tip monografic ale unor aspecte mai puțin cercetate în acel moment. Ineditul a fost diagnosticat cu precizie, pentru că, aproape 50 de ani mai târziu, documentele arhivate datorită chestionarului sunt în continuare valoroase prin noutate și originalitate.

1.175 de întrebări au rezultat după doi ani de pregătire. Cele nouă capitole ale *Chestionarului folcloric și etnografic general* au următoarea componență: *Credințe și superstiții* (286 de întrebări), *Medicină populară* (238), *Obiceiuri rituale. Nașterea, nunta, înmormântarea* (279), *Obiceiuri calendaristice și practici magice* (77), *Folclor literar* (52), *Jocuri de copii* (34), *Portul popular* (36), *Arhitectura populară* (58) și *Îndeletniciri* (146). „Chestionarul este însoțit de o *scrisoare metodică* (în care sunt incluse recomandările pentru ancheta indirectă), o *fișă a localității*, o *fișă-model pentru informatori* și o *anexă* (file albe pe care să poată fi notate informațiile etnografice detaliate sau textele folclorice). Așa cum se poate constata, s-a acordat un interes sporit capitolelor referitoare la datini, tradiții, credințe, practici rituale, medicină populară, adică problemelor mai puțin cercetate²² până la acel moment.

Fișec ar fi fost ca pe cât de inovator și de ambițios a fost redactat chestionarul, pe atât de rapidă și apreciată să îi fie apariția. Piedicile au continuat însă la nivel administrativ, numele inițiatorului a fost eliminat de pe coperta volumului de 252 de pagini în format A5, numeroase întrebări privitoare la obiceiurile calendaristice nu au putut fi incluse în capitolul

²² Idem, *Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei (AFMB)*, în „Anuarul de Folclor” (AF), Cluj-Napoca, I, 1980, p. 192.

aferent (e vorba în special despre sărbătorile aparent prea încărcate din punct de vedere religios: Crăciunul, Paștele ș.a.), iar publicarea nu părea să primească prea curând acordurile necesare. Momentul acesta de cumpănă pentru înființarea Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei și-a găsit soluționarea prin intervenția fermă a mentorului de care a avut șansa să se bucure tânărul etnolog Ion H. Ciubotaru.

Cărturarul „Petru Caraman s-a adresat academicianului Cristofor Simionescu – președintele Filialei Iași a Academiei Române – denunțând in justiția. În mai puțin de o săptămână, *Chestionarul folcloric și etnografic general* era tipărit [...] în două mii de exemplare. Când lucrarea se afla pe punctul de a intra sub teascuri, cineva a decis că numele autorului trebuia să apară, totuși, undeva. L-a strecurat, cu corp 6, la subsolul paginii a opta: *Chestionarul a fost întocmit de Ion H. Ciubotaru*”²³.

Imediat ce a început anul 1971, chestionarul a fost expediat în aproximativ 1.800 de localități din Moldova și Bucovina, cu intenția declarată a unei prospecțiuni hotărâtoare pentru anchetele viitoare. Acțiunea s-a bucurat de sprijinul Mitropolitului Moldovei și Sucevei, Iustin Moiescu, ceea ce a avut ca urmare disponibilitatea arătată de preoții satelor. La fel de prețios a fost aportul învățătorilor, profesorilor de limbă și literatură română, însuflețiți de demersul ambițios al Profesorului Ion H. Ciubotaru. Nu puține au fost cazurile în care chestionarele au fost reținute sau copiate, în satele vizate, de către fii ai localităților respective, în vederea alcătuirii unor monografii – un efect secundar al eficienței crescute pe care a demonstrat-o instrumentul de investigație²⁴.

Cele aproximativ 600 de chestionare completate, trimise înapoi expeditorului, au fost evaluate ca fiind majoritar bune și foarte bune; adeseori informația a trebuit furnizată prin foi suplimentare sau caiete întregi folosite ca anexă a chestionarului. În decembrie 1971, „rezultatele anchetei indirecte au oferit o primă imagine de ansamblu asupra fenomenelor urmărite, indicând totodată (cu destulă exactitate, după cum s-a putut constata mai târziu) zonele de concentrație maximă a producțiilor folclorice și implicit pe acelea mai puțin fertile sub acest aspect”²⁵. Concluzia economisea timp, resurse umane și materiale incomensurabile și focaliza anchetele directe în mod decisiv. Afirmatii acceptate ca adevăr general erau infirmate de datele receptate prin chestionare.

²³ Idem, *Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei (după patruzeci de ani)*, p. 212.

²⁴ Astfel s-au născut monografiile localităților Costești – Iași, Sulița – Botoșani, Vulturești – Vaslui ș.a.

²⁵ Ion H. Ciubotaru, *Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei (AFMB)*, p. 194.

AFMB s-a deschis, așadar, cu un fond documentar neașteptat de valoros și amplu, etapa imediat următoare constând în verificarea pe teren a răspunsurilor primite și îmbogățirea acestora. A urmat apoi inventarierea și sistematizarea corespunzătoare a acestui prețios fond de documente etnologice. Fiecare întrebare din chestionar a primit o mapă distinctă, în care au fost copiate pe fișe format A5 răspunsurile din 580 de localități din Moldova și Bucovina în ordinea alfabetică a siglelor alcătuite de Ion H. Ciubotaru. Accesul la informațiile primite prin mijlocirea chestionarului este foarte comod astfel și ajută, din nou, analizele de tip monografic. Este suficient să cunoști numărul întrebării-cheie pentru a îți se revela, la deschiderea mapei, viziunea generală și particulară a satelor din Moldova și Bucovina.

Pe baza acestui tablou folcloric și etnografic al zonei, etnologul ieșean a stabilit o rețea de 528 de puncte (localități), în care se impunea deplasarea specialiștilor și ancheta directă. Densitatea punctelor de pe harta etnologică viza spațiile mai puțin cercetate (evitând deci aglomerarea investigațiilor în Vrancea și Bucovina, unde reprezentanții Școlii Sociologice de la București, precum și alți cercetători obținuseră rezultate binecunoscute). Localitățile bilingve și cele din vecinătatea orașelor au fost, de asemenea, incluse într-un număr relevant în rețeaua anchetelor directe. Edificator, pentru primul caz, este faptul că germenele monumentalei lucrări, premiată în țară și străinătate, *Catolicii din Moldova. Universul culturii populare* – un alt mod de a întemeia – a crescut din anchetele ce au stat la baza AFMB²⁶.

Odată ajunși pe teren, cercetătorii trebuiau să completeze integral chestionarul, în situația în care acea localitate nu fusese cuprinsă deja în arhivă pe această cale. Dezideratul principal era ca specialistul să cunoască fenomenul folcloric în mod unitar, în diverse zone ale Moldovei, mai ales datorită intențiilor (care s-au concretizat cu rezultate răsunătoare) de realizare a unor monografii pe specii ale literaturii orale. Astfel, folcloriștii au fost liberi să-și aleagă și alte localități pentru aspectul studiat, în afara punctelor de rețea, o metodă de anchetă directă diferită, întrucâtva, de practicile dialectologice. Realitatea vie a fost privilegiată în fața repertoriului pasiv, care se consemna cu amendamentele corespunzătoare.

Cei 20-30 de informatori, ca număr mediu, puteau oferi cercetătorilor în cele 4 până la 8 zile afectate unei anchete, o imagine veridică asupra lumii tradiționale, atât prin verificarea și aflarea

²⁶ Vezi Romulus Antonescu, *Argumente ale identității*. Interviu cu Ion H. Ciubotaru, în „Revista română”, Iași, anul IV, nr. 1 (19), ianuarie 2000, p. 2.

răspunsurilor la chestionar, cât și prin furnizarea de informații suplimentare, deosebit de interesante.

Fondurile AFMB însumează circa 300.000 de documente, formate din răspunsurile la chestionarele completate și manuscrise din satele anchetate. Pe lângă acestea, arhiva adăpostește o fonotecă, numărând peste 700 de benzi de magnetofon (a căror replică digitală a fost operată de Ioana Repciuc pe 1.279 de CD-uri), o amplă fototecă cu negativele filmelor foto, diapozitive color, fotografiile în două exemplare (circa 8.000 de fotocopii cu tot atâtea dublete), 15 filme etnografice și un fond constituit din colecția Profesorului Petru Caraman. Aceasta din urmă constă în 11 caiete cu texte culese de cărturarul însuși și peste 1.200 de dosare cu informații de la colaboratori, sistematizate în funcție de obiectul investigațiilor întreprinse de Petru Caraman.

Operativitatea identificării și consultării acestei baze de date rezultă din eficiența sistemului gândit pentru arhivarea informației. Catalogarea în registre-inventar (5 pentru înregistrările sonore din AFMB și unul pentru colecția „Petru Caraman”) permite o viziune cronologică asupra documentelor intrate în arhivă. Mii de fișe, tematice și geografice, au fost redactate pentru informarea rapidă a celor interesați. Fie că interesul vizează o specie folclorică ori un sat, doar câteva secunde trec până la aflarea răspunsului din fișierele informative. Același mod de operare arhivistică a fost folosit și pentru colecția savantului Petru Caraman, fiecare document având un ecou dublu în evidența pe fișe: încadrarea tematică sau localizarea geografică.

Publicațiile Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei

Primul volum ce valorifică documentele tezaurizate apare în anul 1979, printr-o abordare sincretică a unui fenomen muzical caracterizat de o adaptabilitate crescută a interpretării, în funcție de specia literară. Doi etnomuzicologi (Florin Bucescu și Viorel Birleanu) au colaborat cu cercetătoarea Silvia Ciubotaru la „*Bătrâneasca*”. *Doine, bocete, cântece și jocuri din Ținutul Rădăușilor*. (Cercetare monografică), iar rezultatul a constituit o premieră pentru literatura etnologică. Așezarea într-un singur volum a analizei științifice (ce surprinde fenomenul etno-folcloric în toată complexitatea lui), a 129 de fonograme cu variate specii literare, în care a fost identificată linia melodică, încetățenită în zonă sub numele de Bătrâneasca, și a 292 de texte poetice oferea cititorului o imagine revelatoare asupra realității tradiționale investigate.

Ținuta pluridisciplinară a volumului, ce marca un deziderat încă din vremea când Ioan Bianu atrăgea atenția asupra „ariilor” muzicale insuficient investigate, are un echivalent peste timp în volumul *Folclor muzical din Ținutul Neamțului*, publicat în anul 2009, sub coordonarea a doi specialiști clujeni și a Profesorului Ciubotaru²⁷. Prin lucrarea aceasta se continuă, de fapt, principiul enunțat de Constantin Brăiloiu, sugerat de Béla Bartók și recunoscut de Ovidiu Bârlea: „Poezia și muzica sunt investigate în raportul lor firesc, de interdependență”²⁸.

Această abordare nu ar fi fost la fel de fructuoasă în absența documentelor din AFMB, culese vreme de 40 de ani din peste 100 de localități, de către cercetători bine formați. Etnologul reperează în ținutul nemțean două trăsături definitorii pentru folclorul muzical vehiculat: predispoziția către cântecul propriu-zis și omniprezența muzicii instrumentale. Aceasta este, potrivit lui Ion H. Ciubotaru, cântată la fluiet (un instrument panromânesc, regăsit și la păstorii albanezi, neogreci, ucraineni, polonezi) sau de lăutari. Istoricul și analiza acestora reprezintă o contribuție esențială pentru înțelegerea fenomenului muzical.

Revenind pe axa timpului la începuturile arhivei, descoperim în 1982 două cărți publicate²⁹, iar această apariție dublă va rămâne metoda generală de editare a „Caietelor”, la fiecare doi ani, până aproape de încheierea seriei în 1991. De altfel, colectivul care a lucrat sub îndrumarea lui Ion H. Ciubotaru îi atribuie acestuia meritul pentru constanța cu care au fost tipărite rezultatele cercetărilor efectuate. Lucia Cireș scria despre colegul și conducătorul său de Departament în urmă cu 5 ani: „Între anii 1979-1991 coordonează colecția celor zece volume din seria «Caietele Arhivei de Folclor», extrem de favorabil primite de specialiști, a căror apariție se datorează, în primul rând, asiduității sale”³⁰.

Două lucrări, din totalul de zece publicate, au fost prezentate ca teze de doctorat: volumul al V-lea, semnat de Lucia Cireș³¹ și cel de-al

²⁷ Doina Haplea, Ioan Haplea, Ion H. Ciubotaru, *Folclor muzical din Ținutul Neamțului*, Cluj-Napoca, Editura Arpeggione, 2009, 605 p. + 14 p. ilustrații.

²⁸ *Ibidem*, p. CXXV.

²⁹ Lucia Cireș, Lucia Berdan, *Descânțețe din Moldova. Texte inedite*, Iași, Caietele Arhivei de Folclor (CAF), II, 1982, LVIII + 420 p. și Petru Caraman, *Literatură populară*. Antologie, introducere, note, indici și glosar de Ion H. Ciubotaru, Iași, CAF, III, 1982, XLIII + 448 p.

³⁰ Lucia Cireș, *Ion H. Ciubotaru la 65 de ani*, în „Revista română”, anul XI, nr. 2 (40), iunie 2005, p. 5; publicat și în Silvia Ciubotaru, Ion H. Ciubotaru, *op. cit.*, p. 464.

³¹ *Colinde din Moldova*. Cercetare monografică. Cu 72 de melodii transcrise de Florin Bucescu și Viorel Bîrleanu, Iași, 1984, LXXXIII + 333 p.

VI-lea de Lucia Berdan³². Materialul bogat și inedit adunat în fondul arhivei a susținut cercetări fără precedent, prin clarificarea unei problematice mai puțin accesibilă. O altă lucrare de doctorat nutrită din generoasa bază de date a arhivei este cea redactată de Silvia Ciubotaru³³.

Ion Taloș consideră că volumele elaborate de Profesorul Ciubotaru pe baza materialului din arhivă sunt definatorii pentru contribuția adusă la cunoașterea științifică a culturii populare românești: „Opera de maturitate a lui Ion H. Ciubotaru e reprezentată de următoarele lucrări: *Folclorul obiceiurilor familiale din Moldova* (1986) [CAF, VII], *Marea trecere. Repere etnologice în ceremonialul funebru din Moldova* (1999), *Valea Șomuzului Mare. Monografie folclorică* (2 volume, 1991) [CAF, X, 1,2]”³⁴.

Aceste trei cercetări laborioase sunt înrudite cu tema lucrării de doctorat susținută de Ion H. Ciubotaru în 1978, la Cluj, sub conducerea Prof. univ. dr. Dumitru Pop: *Cântecul funerar și contextul său etnografic pe Valea Șomuzului Mare*, ceea ce demonstrează meticulozitatea cu care analiza etnologică este condusă până la o tratare exhaustivă a subiectului.

Trei lucrări de sine stătătoare au rezultat din cercetarea doctorală, fiecare dintre ele devenind esențială pentru cunoașterea veridică a obiceiurilor funebre (primele două lucrări fiind deja citate), respectiv a zonei etnofolclorice delimitată de râul Șomuzul Mare. Progresul marcat de aceste lucrări a fost sintetizat precis de Ion Taloș: „Concluzia care se desprinde din aceste lucrări este că între *nordul Moldovei și Transilvania* există asemănări demne de toată atenția. Excelenta antologie (234 de texte) care însoțește studiul [volumul VII] *atestă pentru prima oară în Moldova cântecul zorilor și al bradului*, cunoscute anterior în Transilvania, Banat și Oltenia. Contribuția lui Ion H. Ciubotaru la cercetarea obiceiurilor funerare este una fundamentală. [...] Până la lucrările lui Ion H. Ciubotaru se știa doar în linii generale că între Nordul Moldovei și Transilvania există asemănări în domeniul cântecului narativ și al liricii populare. Monografia asupra *Văii Șomuzului Mare*, ca și altele, mai devreme, aduc eclatante dovezi ale acestor asemănări din domeniul obiceiurilor”³⁵.

³² *Balade din Moldova*. Cercetare monografică. Cu un capitol de etnomuzicologie de Viorel Bîrleanu și Florin Bucescu, 1986, LIII + 343 p.

³³ Silvia Ciubotaru, *Nunta în Moldova*. Cercetare monografică, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2000, 343 p.

³⁴ Ion Taloș, *loc. cit.*, p. 14.

³⁵ *Ibidem*.

Volumul al IV-lea al CAF, tipărit în 1984, tratează în mod exhaustiv o specie literară dificilă prin funcțiile variate: poetică, satirică, rituală, socială. Silvia Ciubotaru pune o adevărată piatră de hotar prin lucrarea *Strigături din Moldova*. Cercetare monografică, iar la temeinicia cercetării contribuie și capitolul de etnomuzicologie redactat de colaboratorii constanți ai AFMB, Viorel Bîrleanu și Florin Bucescu. De altfel, cei doi etnomuzicologi vor da publicității și un substanțial volum consacrat melosului coreografic din bătrâna provincie³⁶.

Silvia Ciubotaru, alături de Ion H. Ciubotaru, publică în 1988 volumul *Ornamente populare tradiționale din Moldova. (Cusături, țesături)*, ca o continuare firească a contribuției aduse în lucrarea închinată zonei Botoșanilor³⁷. Cele 334 de pagini cu ilustrații, grupate pe motive geomorfe, fitomorfe, zoomorfe și antropomorfe, împreună cu studiul care așază în contextul socio-ritual funcția țesăturilor, oferă un instrument de decodare a simbolurilor oculate de funcția estetică. Bibliografia de specialitate se află în continuare în deficit atunci când se discută de interpretarea motivelor decorative întâlnite în arta populară, iar volumul al VIII-lea din CAF va constitui oricând un punct de referință.

Colaborarea Luciei Cîreș cu Lucia Berdan la alcătuirea lucrării *Descânțete din Moldova. Texte inedite* (1982) „oferă o imagine concludentă asupra bogăției și varietății acestei categorii folclorice în aria cercetată”³⁸. Valorificarea redusă a textelor și temelor conexe cu fenomenul descântatului a dictat o continuare a cercetării, cu rezultate al căror ecou encomiastic nu s-a stins încă³⁹.

De altfel, proiectele actuale desfășurate în cadrul Departamentului de Etnografie și Folclor al Institutului „A. Philippide” continuă seria „Caietelor”, pe un alt plan și dintr-o altă perspectivă, prin tratarea monografică a obiceiurilor din ciclul familial, a căror studiere riguroasă se împlinește prin studii, tipologii și corpusuri de texte revelatoare.

³⁶ Numărul IX al CAF se constituie din lucrarea exclusivă a celor doi etnomuzicologi: *Melodii de joc din Moldova*, Iași, 1990, 554 p.

³⁷ Ion H. Ciubotaru, Silvia Ciubotaru, *Ornamente populare tradiționale din zona Botoșanilor. (Cusături, țesături)*, Botoșani, 1982, 142 p.

³⁸ Ion Cuceu, *Caietele Arhivei de Folclor*, în AF, III-IV (1982-1983), p. 344-345.

³⁹ Silvia Ciubotaru, *Folclorul medical din Moldova. Tipologie și corpus de texte*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2005, 576 p.

Fondul „Petru Caraman” a fost fructificat, de asemenea, parțial în seria „Caietelor” prin volumul al treilea din 1982, care anunța seria de restituiri necesare pentru punerea în circulație a contribuțiilor uriașe ale savantului ieșean în domeniul etnologic și nu numai. Astfel, după antologia publicată de AFMB, *Literatură populară*, Ion H. Ciubotaru îngrijește și publică *Descolindatul în Orientul și Sud-Estul Europei. Studiu de folclor comparat* (1997)⁴⁰, *Studii de etnografie și folclor*, în colaborare cu Ovidiu Bârlea (1997)⁴¹, *Kochanowski – Dosoftei. Psaltirea în versuri. Influența lui Kochanowski asupra lui Dosoftei și considerații critico-axiologice* (2005)⁴² și *Vechiul cântec popular ucrainean despre Ștefan Voievod și problemele lingvistico-etnografice aferente* (2005)⁴³. Recunoaștem metoda de lucru intensiv din publicarea „Caietelor Arhivei de Folclor” prin apariția a două volume hotărâtoare pentru domeniul culturii populare într-un singur an.

Numeroase studii ample, unele de dimensiuni care în zilele noastre sunt admise pentru o carte de sine stătătoare, au fost publicate, prin inițiativa restauratoare a lui Ion H. Ciubotaru, în „Anuarul Muzeului Etnografic al Moldovei” de la Iași, „Însemnări ieșene” (serie nouă), dar și în revista „Basarabia” de la Chișinău. Opera fundamentală a marelui etnolog Petru Caraman, în integralitatea ei, va putea fi consultată și asimilată mai ușor de cercetători, odată cu publicarea acestor studii din periodice într-un volum de *Restituiri* aflat în curs de pregătire la Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Valorificarea datelor etnologice din arhivă nu s-a limitat la cercetătorii ieșeni. Cercetătorii clujeni Ion Taloș, Virgiliu Florea, Ion Cuceu și Stela Beluzerov au consultat colecțiile AFMB, urmărind colindele, ghicitorile și proverbele adunate din Moldova și Bucovina, iar Ion și Maria Cuceu au beneficiat de informațiile adunate în baza de date a Institutului „A. Philippide”, completându-și lucrarea *Vechi obiceiuri agrare românești. Tipologie și corpus de texte*⁴⁴.

Egal de trudnice și de asidue, cele două inițiative ale Profesorului Ciubotaru sunt complementare și formează un spectru ce întregeste cercetările sale etnologice: culegerea științifică a informației

⁴⁰ Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 522 p.

⁴¹ Postfață, note, indice și bibliografie de Ion H. Ciubotaru, Iași, Editura Junimea, 468 p.

⁴² Prefață de Al. Andriescu, Iași, Editura Trinitas, 268 p.

⁴³ Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 268 p.

⁴⁴ Vol. I-II, București, Editura Minerva, 1988.

de teren și interpretarea ei, la care se adaugă activitatea de îngrijire a operelor fundamentale semnate de marele cărturar Petru Caraman. „Nevoia de a-și închina puterile unei recuperări cât mai depline a tradițiilor din lumea rurală, într-o epocă de anihilare voită a acestora”⁴⁵ a făcut ca opera sa etnologică să nu rămână în forul privilegiat și abstract al investigației academice.

Continuitatea AFMB se regăsește, pe de o parte, în publicarea seriei de „Tipologii și corpusuri de texte” (ca proiect fundamental al Academiei Române, Filiala Iași) și în anchetele de teren desfășurate deopotrivă în mediul rural și urban, ținând cont de faptul că orașele moldovenești sunt în mare parte populate de țărani strămutați începând cu anii '60.

Primul volum ce duce mai departe efortul de valorificare a documentelor etnofolclorice din arhivă a apărut în anul 2005, iar structura lui va deveni o constantă redacțională. *Folclorul medical din Moldova. Tipologie și corpus de texte*⁴⁶, semnat de cercetătoarea Silvia Ciubotaru are trei secțiuni menite să ușureze parcursul lecturii: studiul introductiv oferă cheile de interpretare a materialului inedit în contextul general al culturii populare, tipologia tematică organizează după principii moderne numeroasele practici și credințe populare, iar textele literare transcrise de pe benzile de magnetofon exemplifică la nivel poetic percepția magică a lumii în mediul rural.

Volumul s-a bucurat de o primire elogioasă și a fost publicat în două ediții până în prezent. Silvia Ciubotaru a sistematizat un număr mare de informații, de natură terapeutică și magică, și a decodat, printr-o contextualizare exhaustivă, gesturi și semnificații oculate ochiului neinițiat. Ceea ce a reprezentat, până la această carte, un domeniu oarecum privilegiat, acum s-a deschis pentru publicul larg printr-un filtru științific limpede și elocvent.

Aceeași prestigioasă cercetătoare publică în colecția Ethnos a editurii universitare din Iași o nouă investigație complexă, de data aceasta a unor rituri din cadrul ciclului familial, ordonate după principiul sistemului tripartit ale riturilor de trecere (fundamentat de Arnold Van Gennep): *Obiceiuri nupțiale din Moldova. Tipologie și corpus de texte* (2009). Acesta reprezintă primul volum din seria

⁴⁵ Alexandru Zub, *Un exeget al creației populare: Ion H. Ciubotaru*, în „Convorbiri Literare”, anul CXLI, nr. 4 (136), aprilie 2007, p. 34 și în Silvia Ciubotaru, Ion H. Ciubotaru, *op. cit.*, p. 474.

⁴⁶ Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 576 p.

lucrărilor care își propun să clasifice și să interpreteze documentele privitoare la riturile de trecere, aflate în AFMB.

De la trilogia lui Simeon Florea Marian (*Nașterea la români. Studiu istorico-etnografic comparativ, Nunta la români. Studiu etnografic și Însmormântarea la români. Studiu etnografic*) au fost publicate doar monografiile parțiale. Atunci când acestea sunt rediate succesiv, materialul nu este grupat în mod ilustrativ și nu beneficiază de o interpretare lămuritoare. Proiectul inițiat de Profesorul Ion H. Ciubotaru intenționează, la aproape 120 de ani de la contribuția fundamentală a lui Simeon Florea Marian, să identifice și să clarifice fiecare moment al ceremonialelor din cadrul obiceiurilor familiale. Scrutarea atentă a fenomenelor consemnate în spațiul etnocultural moldovenesc este însoțită de raportări firești la datini și practici similare din celelalte regiuni ale țării.

„Trilogia vieții” s-a completat fericit prin publicarea volumului dedicat obiceiurilor asociate nașterii⁴⁷, precum și a lucrării semnată de Ion H. Ciubotaru, *Obiceiurile funebre din Moldova în context național*⁴⁸. Cea din urmă lucrare însușește aproape 800 de pagini și plasează regiunea Moldovei în punctul focal al unei perspective ambițioase. Analiza etnologică se desfășoară pe verticală, cu informații ce pornesc încă din zorii civilizației umane. Practicile actuale sunt prezentate ca ecouri târzii ale unui ansamblu de rituri funerare complexe. Timpul vast folosit în analiza științifică are un echivalent în spațiile geografice ample ce sunt invocate pentru răspândirea tradițiilor de însmormântare, ca parte a dimensiunii orizontale a demersului științific. Toate conexiunile pornesc dinspre Moldova și revin, în cele din urmă, în acest spațiu cu un plus de semnificație etnologică.

Comparativismul, al cărui susținător ardent a fost B. P. Hasdeu încă de la începuturile cercetărilor folclorice sub patronajul Academiei Române, a fost o metodă de lucru constantă în lucrările savantului Petru Caraman, iar discipolul său, Ion H. Ciubotaru, a valorificat, de asemenea, în lucrările sale beneficiile acestui tip de analiză amplă, influențând în acest sens și lucrările coordonate de-a lungul timpului.

⁴⁷ Adina Hulubaș, *Obiceiuri de naștere din Moldova. Tipologie și corpus de texte*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2012, 416 p.

⁴⁸ Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2014, 764 p.

Viitorul imediat al AFMB vizează punerea în circulație a altor documente etnofolclorice din bogatul fond existent. Silvia Ciubotaru redactează lucrarea *Obiceiuri agrare din Moldova. Tipologie și corpus de texte*, Ioana Repciuc va semna volumul *Credințe și practici rituale din ciclul obiceiurilor de iarnă din Moldova*, cu o coordonată similară tipologizantă, iar *Arhitectura țărănească din Moldova*, elaborat de autoarea acestui studiu după aceeași structură, va cuprinde documente inedite din fototeca arhivei.

Speranța exprimată de fondatorul arhivei, după primul deceniu de existență a acesteia, a devenit astăzi un fapt unanim recunoscut: „Se vor folosi toate căile și mijloacele pentru ca *Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei* să devină un important factor pe linia unei cât mai bune cunoașteri a patrimoniului culturii noastre populare”⁴⁹.

La un secol și jumătate de la constituire, Academia Română rămâne în continuare cel mai înalt for de cultură al țării, sub patronajul căruia se înscriu și contribuțiile științifice remarcabile ale Arhivei de Folclor a Moldovei din cadrul Institutului de Filologie Română „A. Philippide” din Iași.

ILUSTRĂȚII

⁴⁹ Ion H. Ciubotaru, *Arhiva de Folclor a Moldovei și Bucovinei (AFMB)*, p. 198.

Numar	Tip	Material	Alte. ingra. subter.	Ce reprezinta	Statul	Comuna	Judeţul	Faza a ingraşării	Data	Alte. ingraşării	Alte. ingraşării	Numar	Observaţii
20 3	46	+	+	alt. ingraş.	Polipogonice din	Ardeal	Ardeal	Lucina	Lucina	1972	780	780	L. H. H. H. H. H.
20 40	+	+	+	781
20 41	+	+	+	782
20 42	+	+	+	783
20 43	+	+	+	Inclusiunea	784
20 45	+	+	+	Post popular	785
20 47	+	+	+	Libertate marala	786
20 48	+	+	+	Libertate marala	787
20 49	+	+	+	Libertate marala	788
20 20	+	+	+	Libertate marala	789
21 2	+	+	+	Libertate marala	790
21 6	+	+	+	Libertate marala	791
21 8	+	+	+	Libertate marala	792
21 9	+	+	+	Libertate marala	793
21 10	+	+	+	Libertate marala	794
21 11	+	+	+	Libertate marala	795
21 15	+	+	+	Post popular	796	...	Inf. C. Ardeal (H. H. H.)
21 16	+	+	+	797
21 17	+	+	+	798
21 18	+	+	+	799

E. P. Iul. nr. 1938

Numar	Tip	Material	TEJEL	Statul	Comuna	Judeţul	Data	Alte. ingraşării	Alte. ingraşării	Numar	Observaţii
194 1	1	+	+
194 2	2	+	+
194 3	3	+	+
194 4	4	+	+
194 5	5	+	+
194 6	6	+	+
194 7	7	+	+
194 8	8	+	+
194 9	9	+	+
194 10	10	+	+
194 11	11	+	+
194 12	12	+	+
194 13	13	+	+
194 14	14	+	+
194 15	15	+	+
194 16	16	+	+
194 17	17	+	+
194 18	18	+	+
194 19	19	+	+
194 20	20	+	+
194 21	21	+	+
194 22	22	+	+
194 23	23	+	+
194 24	24	+	+
194 25	25	+	+
194 26	26	+	+
194 27	27	+	+
194 28	28	+	+
194 29	29	+	+
194 30	30	+	+
194 31	31	+	+
194 32	32	+	+
194 33	33	+	+
194 34	34	+	+
194 35	35	+	+
194 36	36	+	+
194 37	37	+	+
194 38	38	+	+
194 39	39	+	+
194 40	40	+	+
194 41	41	+	+
194 42	42	+	+
194 43	43	+	+
194 44	44	+	+
194 45	45	+	+
194 46	46	+	+
194 47	47	+	+
194 48	48	+	+
194 49	49	+	+
194 50	50	+	+

E. P. Iul. nr. 1938

MOLDOVA		BUCOVINA		MOLDOVA		BUCOVINA		
nr.	titlu	nr.	titlu	nr.	titlu	nr.	titlu	
190	Eghe, balada	De dragii de mare	1901	Relna Caraman, profesor			1	Laure
191	Alina, cântec	De la mare în țara mare					2	
192	Alina, cântec	Tara, țara pe soare					3	
193	Eghe, balada	Un frumusețea mare					4	
Castelul cel din țara								
194	Eghe, balada	Un frumoasă țara în	1902	Relna Caraman, profesor			5	Relna
195	Eghe, balada	De mare în țara mare					6	
196	Eghe, balada	Alina, cântec					7	
197	Eghe, balada	De mare în țara mare					8	
198	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					9	
199	Eghe, balada	De mare în țara mare					10	
200	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					11	
201	Eghe, balada	De mare în țara mare					12	
202	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					13	
203	Eghe, balada	De mare în țara mare					14	
204	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					15	
205	Eghe, balada	De mare în țara mare					16	
206	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					17	
207	Eghe, balada	De mare în țara mare					18	
208	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					19	
209	Eghe, balada	De mare în țara mare					20	
210	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					21	
211	Eghe, balada	De mare în țara mare					22	
212	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					23	
213	Eghe, balada	De mare în țara mare					24	
214	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					25	
215	Eghe, balada	De mare în țara mare					26	
216	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					27	
217	Eghe, balada	De mare în țara mare					28	
218	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					29	
219	Eghe, balada	De mare în țara mare					30	
220	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					31	
221	Eghe, balada	De mare în țara mare					32	
222	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					33	
223	Eghe, balada	De mare în țara mare					34	
224	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					35	
225	Eghe, balada	De mare în țara mare					36	
226	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					37	
227	Eghe, balada	De mare în țara mare					38	
228	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					39	
229	Eghe, balada	De mare în țara mare					40	
230	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					41	
231	Eghe, balada	De mare în țara mare					42	
232	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					43	
233	Eghe, balada	De mare în țara mare					44	
234	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					45	
235	Eghe, balada	De mare în țara mare					46	
236	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					47	
237	Eghe, balada	De mare în țara mare					48	
238	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					49	
239	Eghe, balada	De mare în țara mare					50	
240	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					51	
241	Eghe, balada	De mare în țara mare					52	
242	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					53	
243	Eghe, balada	De mare în țara mare					54	
244	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					55	
245	Eghe, balada	De mare în țara mare					56	
246	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					57	
247	Eghe, balada	De mare în țara mare					58	
248	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					59	
249	Eghe, balada	De mare în țara mare					60	
250	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					61	
251	Eghe, balada	De mare în țara mare					62	
252	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					63	
253	Eghe, balada	De mare în țara mare					64	
254	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					65	
255	Eghe, balada	De mare în țara mare					66	
256	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					67	
257	Eghe, balada	De mare în țara mare					68	
258	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					69	
259	Eghe, balada	De mare în țara mare					70	
260	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					71	
261	Eghe, balada	De mare în țara mare					72	
262	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					73	
263	Eghe, balada	De mare în țara mare					74	
264	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					75	
265	Eghe, balada	De mare în țara mare					76	
266	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					77	
267	Eghe, balada	De mare în țara mare					78	
268	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					79	
269	Eghe, balada	De mare în țara mare					80	
270	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					81	
271	Eghe, balada	De mare în țara mare					82	
272	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					83	
273	Eghe, balada	De mare în țara mare					84	
274	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					85	
275	Eghe, balada	De mare în țara mare					86	
276	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					87	
277	Eghe, balada	De mare în țara mare					88	
278	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					89	
279	Eghe, balada	De mare în țara mare					90	
280	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					91	
281	Eghe, balada	De mare în țara mare					92	
282	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					93	
283	Eghe, balada	De mare în țara mare					94	
284	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					95	
285	Eghe, balada	De mare în țara mare					96	
286	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					97	
287	Eghe, balada	De mare în țara mare					98	
288	Eghe, balada	Un frumoasă țara în					99	
289	Eghe, balada	De mare în țara mare					100	

ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
CENTRUL DE LINGVISTICĂ, ISTORIE LITERARĂ ȘI FOLCLOR IAȘI

CHESTIONAR

FOLCLORIC ȘI ETNOGRAFIC GENERAL

ARHIVA DE FOLCLOR
A MOLDOVEI ȘI BUCOVINEI

1970

622. Care sînt zilele cele mai potrivite (bune) pentru
pește, logodna și nuntă? De ce? *Întreună pește
zile și duminică. Întreună logodna
zile și duminică.*

623. Cunoașteți cîtece, proverbe, zicători sau strigături
în legătură cu credința că numai anumite zile sînt bune
pentru pornit căsătoria? Scrieți-le în anexă. *1/2*

624. Cum numiți prima întîlnire a părinților fetei cu
părinții băiatului? Unde are loc? Cine mai participă și
ce se discută cu acest prilej? *Căsătorii
De mare la casele surorii și a sora
logodna are loc case băiatului și
participă părinții celor 2 tineri, părinții
tăle și mătușii, și mai departe și
despre alți tineri și surori.*

625. Cine și cînd hotărăște ziua logodnei? Unde are loc
logodna, cine participă și cum se desfășoară? *Acasă
la logodna are loc în case
tăle. De obicei la ziua mare
participă părinții celor 2 tineri, părinții
celor 2 tineri și surori și surori și
de obicei casa despre nuntă, țara etc.*

626. Cînd și de cîte zile sînt alotații răniți morți? Ce
credință există în legătură cu acest grad de înrudire?
*De obicei în cazul răniți
cu părinți, surori și surori și
răniți la... Acasă sunt cei mai*

UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA” – IAŞI
CENTRUL DE LINGVICĂ, ISTORIE LITERARĂ ŞI FOLCLOR
ARHIVA DE FOLCLOR A MOLDOVEI ŞI BUCOVINEI

PETRU CARAMAN

LITERATURĂ
POPULARĂ

CAIETELE ARHIVEI DE FOLCLOR

III

IAŞI – 1982

UNIVERSITATEA „AL. I. CUZA” – IAŞI
CENTRUL DE LINGVICĂ, ISTORIE LITERARĂ ŞI FOLCLOR
ARHIVA DE FOLCLOR A MOLDOVEI ŞI BUCOVINEI

LUCIA CIREŞ

COLINDE
DIN MOLDOVA

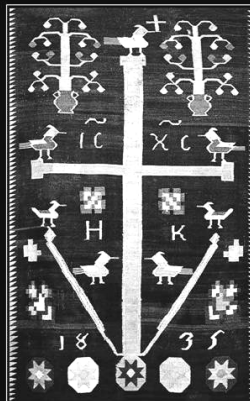
CAIETELE ARHIVEI DE FOLCLOR

V

IAŞI – 1984

ION H. CIUBOTARU

Obiceiurile funebre
din Moldova
în context național

EDITURA UNIVERSITĂȚII „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN IAŞI